

REVIZE HISTORICKÝCH FONDŮ V KNIHOVNĚ NÁRODNÍHO ARCHIVU

Václav Bartůšek

Pod pojmem revize knihovního fondu zpravidla knihovníci chápou soubor odborných knihovnických a hospodářsko-kontrolních opatření, která mají sloužit především ke kontrole (prověrce) stavu a pohybu knihovního fondu. Revize se provádí porovnáním skutečného stavu revidovaného knihovního fondu se záznamy fondu v evidenčních pomůckách. Umožňuje zejména stanovit kvalitu ochrany knih, určit příčiny jejich ničení a hledat cestu k nápravě tohoto stavu na základě konkrétních vychodisek daných momentální situací, v níž se konkrétní knihovna i jednotlivý fond nalézá, a objasnit i případné nedostatky, slabiny i rezervy v evidenci a v uskladnění knihovního fondu. Konkrétní opatření, která takto vzejdou z pravidelně prováděné revizní činnosti se pochopitelně osvědčují i v práci s historickými knižními fondy, které obsahují i staré tisky. Ty si z nich můžeme vyčlenit i jako jakousi podskupinu pro podrobnější kontrolu, kterou v Národním archivu provádíme u tisků vytištěných do roku 1800, tedy kam dříve sahala striktní hranice pro tyto tisky určená. Toto vymezení je dáno v Národním archivu i rozdílným postupem katalogizace. Do roku 1800 (s menšími přesahy) používáme projektu STTI (v systému MAKS) a po tomto datu systém RELIEF, podobně jako v knihovně AV ČR.

Položme si tedy otázku, co dosud revize historických fondů a zejména starých tisků v knihovně Národního archivu přinesly a jaká bude asi cesta vývoje revizní činnosti v tomto směru v ní? Revize historických knižních fondů a starých tisků v knihovně Národního archivu je součástí soustavné periodické revize celého knižního fondu, prováděné na základě plánu činnosti knihovny, jak vyplývá z celého rozsahu fondů knihovny Národního archivu. Celkově je jejich rozsah je zhruba 500 000 (v r. 2005 462 000 sv. = 11 000 bm) převážně knihovních dokumentů, periodicitu revize pro celý fond podle knihovního zákona tvoří 15 let. V rámci třídících prací v letech 1975–1988 a po přejímkách celých fondů v letech 1991–1999 bylo stanoveno celkem 36 kmenových fondů. Podstatnou část celkového knihovního fondu tvoří historické knižní fondy. Starých tisků se v nich nachází zhruba více než 10 000 katalogizačních jednotek (svazků). Představují skupinu dokumentů, které při revizní činnosti věnujeme zvýšenou pozornost. V období 1995–2006 se zatím prováděly revize v plně zpracovaných knihovních fondech (Knih. A, B, C) podle přírůstkového seznamu i podle místních seznamů signatur celkem ve dvou zatím

neúplných cyklech, rozdělených podle základních celků, a to vždy samostatně u jednoho fondu. Průběh revizí v knihovně NA usnadňuje zároveň také ta skutečnost, že se z ní půjčuje převážně jen prezenčně.¹ Co se týče starých tisků, byly před a po stěhování do AA Chodovec navíc zmapovány všechny dílčí fondy knihovny NA – takže se mohlo dojít k celkem solidně zpracovanému součtu (10 000) starých tisků ve fondech knihovny NA.

Po přestěhování do AA na Chodovec se mohl do určité míry rozšířit rozsah konání těchto revizí dílčích částí knihovnických fondů v Národním archivu. Bylo možné se při provádění dalších revizí soustředit ještě také na otázky související s fyzickým stavem fondů v rámci jejich nového uložení, tedy zejména na zjištění některých otázek souvisejících také s prevencí hromadné ochrany fondů před plísňemi, jejichž aktivita byla zejména díky dobrému prostředí i cílené dezinfekci ve zvláštní komoře i lokálními zásahy utlumena na minimum, avšak dosud ne zcela bez rizika ohrožení, a s celkovým fyzickým stavem fondů vůbec i s výběrem nejohroženějších dokumentů pro restaurační a konzervační zákroky v rámci naplnění pro nás plánované kapacity (asi 5–7 nejohroženějších dokumentů ročně) na odborném konzervačním pracovišti – 10. oddělení NA. Vycházíme přitom z předpokladů, že velmi důležitou složkou péče o historické fondy je zejména jejich pravidelné sledování a ošetřování z hlediska starosti o fyzické zachování budoucím generacím. Jako základ pro tuto činnost mohou tedy také posloužit vlastní pravidelné revize. V protokolech z nich může být poznamenáno, jaké konzervační zásahy je třeba v právě zrevidovaném fondu provést, jaká další opatření přijmout a zda v případě nutnosti zasáhnout ihned. U jednotlivých dokumentů je možno poměrně přesně podchytit a vyhodnotit rozsah jejich poškození. Mělo by se tedy včas rozhodnout, které části fondů potřebují konzervaci a u kterých exemplářů bude nutno provést restauraci. Odborný průběh zásahu by se měl nechat zcela v kompetenci příslušného odborného oddělení.²

Pro nejnovější revize jsme proto po konzultacích s 10. oddělením, zejména s panem vedoucím Dr. Ing. Michalem Ďurovičem, paní Ing. Hanou Paulusovou a panem Benjaminem Bartlem, zpracovali stručný přehled nejčastějších typů poškození starých tisků *Nejčastější typy poškození starých tisků*, který by mohl sloužit

¹ Rámcově viz ŠATOCHINOVÁ, Marie: *Knihovna Státního ústředního archivu*. In.: *Aby na nic a na nikoho nebylo zapomenuto. K jubileu archivu českého státu 1954–2004 (dále Aby...1954–2004)*. Státní ústřední archiv v Praze. Praha 2004, s. 187–197.

² Jde o 10. oddělení NA, kde je deponována i odborná literatura k této činnosti. Vedoucí tohoto oddělení Dr. Ing. Michal Ďurovič spolu se svými spolupracovníky vyvíjí v tomto směru také poměrně značnou výzkumnou a publikační činnost, viz např. soupisy jeho publikací a článků ve Výročních zprávách státního ústředního archivu v Praze. Srv. též BARTL, Benjamin – PAULUSOVÁ, Hana – STRAKA, Roman: *Ochrana archivních fondů a sbírek*. In: *Aby... 1954–2004*, s. 219–236.

jako úvodní vysvětlivky pro kontrolu fyzického stavu starých tisků při revizích těchto fondů prováděných od roku 2005, kdy byl tento návod při revizi starých tisků ve fondu knihovny B v Národním archivu poprvé vyzkoušen a v praxi použit. Inspirací nám v tomto směru bylo do jisté míry i vystoupení našeho předního konzervátorského odborníka na staré tisky pana Jiřího Vnoučka, který tehdy pracoval v Národní knihovně v Praze.³ Na základě jednoduchých zkratk je tak možno celkem výstižně podchytit fyzický stav jednotlivých knihovnických dokumentů a upozornit přitom zároveň i na takové případy, kde je naléhavě třeba konzervačního nebo restaurátorského zásahu, a učinit alespoň první nezbytné kroky k jejich záchraně. Vzhledem zapsání těchto dat do revizních seznamů, které se uschovají, bude možno se k nim postupně později znovu častěji vracet a podle možností nebo v případě nutnosti provádět opatření vyplývající z revizní činnosti.

Poprvé se alespoň stručně již přistoupilo k zapisování stavu knih, případně i dalších dokumentů, při revizi knihovny C prováděné v roce 1996. Jednalo se vlastně také tehdy o součást celkové revize tohoto fondu. Vzhledem k tomu, že těžištěm bývalé knihovny Ústředního zemědělsko-lesnického archivu byla zemědělská a lesnická literatura v co nejširším rozsahu, byly začleňovány do jejich fondů i staré tisky, které z fondu jako z celku nebyly zvlášť vyčleněny. Výjimku z tohoto stavu tvořily pouze tisky velkých rozměrů. Staré tisky tedy sdílely jako součást knihovny i některé její méně příjemné osudy, např. i opakované zaplavení s následným znečištěním kaly. Mnohé z nich byly součástí fondů knihoven institucí (vlastně historických knižních fondů), jejichž agenda přicházela do bývalého Československého zemědělského archivu jako celek. V dřívější době nebyly revize zvlášť zaměřené na staré tisky prováděny. Revize starých tisků z fondu knihovny C se konala v suterénu budovy Ministerstva zemědělství v Praze na Těšnově č. 17, kde byla knihovna C do roku 1996, před stěhováním s následnou kontrolou po zastěhování a novém uložení fondu. Přínosem se stalo sledování více údajů, hlavně byl na jednom exempláři zápisu zhodnocen i fyzický stav, zejména vazba jednotlivých dokumentů. Rovněž se sledoval údaj „bohemikum“ v autorské, tiskařské i obsahové platnosti u starých tisků. Z pracovníků se na ní podíleli především Mgr. Anna Vindušková a PhDr. Václav Bartůšek.

V roce 2005 se v červenci ve dnech 12.–28. přistoupilo samostatně k revizi starých tisků z fondu knihovny B, která byla doporučena na základě závěrů z předchozích prověrek. Opět i v tomto případě byla spojena revize knihovny B

³ VNOUČEK, Jiří: *Konzervátorské průzkumy vzácných historických knižních fondů*. Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska (dále PHVKF) 1998. Sborník ze 7. Odborné konference Olomouc, 14.–5. října 1998, Brno 1999, s. 134–149, vybrán byl zejména formulář na s. 142 (příloha 1 k článku Jiřího Vnoučka – Františkánský klášter v Moravské Třebové – průzkum stavu knihovnického fondu).

s kontrolou fyzického stavu dokumentů. V rámci této periodické *Revize a kontroly fyzického stavu fondů starých tisků z dílčího fondu knihovny B Národního archivu v Praze/ Knih. B* zaměřené výhradně na staré tisky se postupovalo na základě údajů uvedených v místních seznamech, jejichž rozpis byl pořízen před zahájením vlastní revize. Při kontrole fyzického stavu uložených dokumentů jsme zaznamenávali do rubrik jednoho z paré předem připravených na základě místních seznamů zkratky podle elaborátu *Nejčastější typy poškození starých tisků*, který byl původně zpracován na základě odborné literatury a určený právě pro tuto revizi. Po ní pak byl ještě mírně upraven na základě dalších poznatků při ní získaných a bylo rozhodnuto, že bude používán i při revizích v následujících letech a případně i upravován na základě praktických zkušeností z těchto revizí. Podobné kontroly fyzického stavu materiálu jsme se rozhodli provádět i v dalších historických knižních fondech knihovny NA, zejména pokud obsahují staré tisky. Chceme tak vlastně vytvořit návod, na jehož základě bude možno chránit alespoň ta místa našich fondů, která jsou nejvíce ohrožena a která obsahují nejvzácnější a nejstarší dokumenty.

Výsledky získané při kontrole fyzického stavu fondů starých tisků z dílčího fondu knihovny B Národního archivu v Praze/ Knih. B jsme vyhodnotili a předali rovněž k dispozici na 10. oddělení NA. Všimli jsme si tentokrát již nejen poškození vazby, ale i poškození papíru, který byl u mnohých knih v tomto fondu dosti zahnědlý a někde by mohl na označených místech, které permanentně sledujeme, prosakovat i inkoust a možná i tisk. Podle speciální žádosti 10. oddělení jsme zkontrolovali i několik iluminací z knihovny B, které byly celkem v dobrém stavu a se svěžími barvami, pokud se nepojily na ohrožený inkoust či tisk. Velkým problémem jsou i desky z měkkého papíru, které se mačkají, a ztracené vazby a desky z nich vůbec. Tyto problémy na rozdíl od stavu papíru se vyskytují v hojně míře též u starých tisků z knihovny A a C a u Knih. Piar. (= Knihovna Piaristické koleje na Novém Městě pražském), kde jsou občasné problémy s výskytem plisní, většinou podle výsledků pravidelných kontrol ve velmi mírném (zatím neaktivním) stádiu, které řešíme na základě průběžného sledování včasným operativním dezinfekčním zásahem. Fondy v tomto směru permanentně prohlížíme. Nejdůležitější poznatky z těchto průzkumů se v budoucnu stanou nejspíše též doplňkovou složkou systematicky zaměřené revizní činnosti pro podchycení fyzického stavu historických knižních fondů. Sledování stavu starých tisků provádíme a podchycujeme i při jejich katalogizaci, kde se v rámci popisu exempláře zaznamenávají rovněž informace o jeho současném stavu i konzervačních zásazích provedených v minulosti. K tomu existuje zhruba od roku 2005 přesná dokumentace, jejíž kopii nám po provedeném konzervačním zásahu pravidelně postupuje 10. oddělení.

První revize starých tisků ve fondu knihovny A od jejího zastěhování byla provedena v červenci a v srpnu 2006. Revize proběhla podle zákona č. 257/2001 Sb., ve znění zákona č. 341/2006 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), § 16, *Evidence a revize knihovního fondu*. Jednalo se vlastně opět o revizi dílčího knihovního fondu – revizi signatur se starými tisky v rámci jednoho z hlavních historických fondů knihovny NA. Také zde, podobně jako v případě knihovny B a C, se zabýval kontrolou fyzického stavu zde shromážděných dokumentů Václav Bartůšek.

Vedle signatur uvedených v knihovně A pro staré tisky (I V..., II V... a III V...) byla revize zaměřena i na ostatní staré tisky, vyskytující se na některých zbývajících signaturách fondu Knih. A. Takto pojatý rozvrh fondu starých tisků z původního fondu knihovny NA plní další funkci, a to podkladového materiálu pro soupis (evidenci i katalogizaci) starých tisků z fondu knihovny NA jako celku. Při kontrole fyzického stavu uložených dokumentů, která při revizi probíhala, jsme zaznamenávali do rubrik jedné kopie místních seznamů starých tisků knihovny A zkratky na základě elaborátu *Nejčastější typy poškození starých tisků*, podobně jako u revize v knihovně B. O prověrce fyzického stavu fondu jsme podali informaci na 10. oddělení NA, s nímž v rámci celoarchivního plánu konzervace a restaurace archiválií úzce spolupracujeme. Podrobnou zprávu jsme si tentokrát uložili pouze v knihovně NA, protože vzhledem k typům poškození již tato revize další části fondu starých tisků nepřinesla nic nového. Naléhavost případných konzervačních nebo restaurátorských zásahů jsme v revizních protokolech zdůraznili pomocí vykřičníků u příslušné zkratky a provedli i drobnou úpravu v seznamu *Nejčastější typy poškození starých tisků*, který předkládáme v příloze tohoto příspěvku.⁴ Rovněž i v knihovně A se ukázaly jako nejfrekventovanější typy poškození problémy se stavem vazby jednotlivých knih, která někdy i chybí nebo je podstatně poničena. Ačkoliv zde nebylo tak velké množství exemplářů se zahnědlým papírem, u několika byl tento stav ještě horší než v knihovně B. Naši předchůdci kdysi zařadili omylem do fondu některé tisky z 19. století nebo faksimilie. Vzhledem k tomu, že se nyní ukázalo, že některé z těchto tisků, které jsou postaveny na signaturách určených pouze pro staré tisky do roku 1800 (I V..., II V... a III V...), splňují kritéria vzácných tisků, ponechali jsme je zde.

S revizní činností v knihovně NA v Praze úzce souvisí zejména tvorba některých pomůcek ke stávajícím, již uspořádaným fondům i k těm, k jejichž uspořádání se v posledních letech přistoupilo. Jedná se např. o Knihovnu Piaristické koleje na Novém městě pražském (zkratka fondu Knih. Piar.), uspořádanou podle systému signatur původce fondu, ale bohužel fondu s neevidovanými signaturami, proto

⁴ Poslední úpravy jsou označeny kurzívou.

bude nutno při rekonstrukci pomůcek dokumenty v něm obsažené zaevidovat do přírůstkového seznamu, pořídit k nim ještě místní seznam a zkatologizovat je podle jejich data vydání buď v STTI (staré tisky do r. 1800), nebo v systému RELIEF (od 19. stol.). Pro místní seznam byla vzhledem k charakteru fondu zvolena forma místního lístkového seznamu na předtištěných formuláři formátu A5. Pro každý svazek je zapsána jedna zvláštní karta, kvůli možnosti dohledávání fondu. Od roku 2003, kdy se začaly seznamy vytvářet, do konce srpna 2007 bylo pořízeno celkem 1006 záznamů. Tyto záznamy mohou a budou sloužit i jako podklady pro revize fondu, podle údajů ve sloupcích ve formuláři na rubu lístků místního seznamu. Jako datum první revize pak uvádíme pořízení seznamu.

Vlastní výsledky revizí využíváme rovněž zejména pro hlubší poznání revidovaného fondu. Např. v knihovně A se nacházejí ještě i staré tisky na signaturách *Knih. A I Z...* a *Knih. A II Z...*, jedná se však většinou o počátky řad juventů (sc. soupisu studentů) českých gymnázií, kterých není mnoho. Proto je jim věnována spíše pozornost v rámci katalogizace, či spíše vlastně rekatalogizace těchto fondů nebo v rámci odborného zpracování.⁵ Podobně je tomu také u knih ve fondu *Knih. A I...*, kde v několika případech nebylo našimi předchůdci rozpoznáno, že je nedatovaný dokument starým tiskem, jak to dosvědčují anonymní spis piaristického historika a numizmatika P. Adauka Josefa Kalasanského Voigta a S. Germano (*14. 5. 1733, Horní Litvínov, + 18. 10. 1787, Mikulov) a spisek o léčivých pramenech v oblasti Moravské Třebové.⁶ V tomto případě se tedy někdy jedná o činnost, která vlastně revizi a její výsledky doplňuje a prohlubuje její účinnost v rámci celého historického fondu vůbec i z hlediska vztahů mezi těmito jednotlivými historickými fondy. Právě díky tomuto vztahu po porovnání mohlo dojít v rámci digitalizování nabídnutého spisu zdarma ke zhotovení CD ze starého tisku knihovny *A Das Jetzt=lebende Königreich Böhmen...* od cisterciáckého učence P. Mauritia Vogta (* 30. 6. 1669, + 17. 8. 1730), vyd. Frankfurt und Leipzig: Johann Ziegern, 1712, počet stran [8], 143 a 32 obrazových příloh), který je kompletněji zachován než původně vybraný exemplář z knihovny B.

Provedení revizních a jim podobných prací v několika fondech knihovny, ať již jde o revizi celkovou nebo i o revizi dílčí, umožňuje někdy poměrně velmi snadno

⁵ BARTŮŠEK, V.: *Nad seznamem studentů pražského piaristického gymnázia z roku 1778*. *Paginae historiae*, 14, 2006, s. 29–83.

⁶ Rekatalogizace z roku 2006 a 2007 se jedná o knihy na sg. *Knih. A I 950 Gedanken über die Piaristen Verfassung und Lehrart...*, jejímž autorem byl anonymně piarista Mikuláš Adaukt Voigt v roce 1787, a na sg. *Knih. A I 946 Etwas über den Ursprung und dieigenschaften des Queck oder Heibrunnes ohnweit dem Dorfe Altstadt auf der fürstlich Lichtensteinen Herrschaft Mährisch Tribau in Mähren*, jejíhož autora se mi zatím nepodařilo určit. Obě knihy byly vytištěny u tiskáře Jana Silvestra Siedlera v Brně. Ten zde působil v letech 1784–1798. Proto obě knihy náleží mezi knihy ve vyčleněné skupině starých tisků knihovny NA.

srovnávat zastoupení určitých děl, jejich různých vydání i jejich variant v celkovém fondu knihovny vůbec. Lze porovnat mezi sebou také jednotlivá díla podle jejich vydání, zejména tehdy, když jsou tato vydání v každém knihovním fondu rozdílná, a tak přistoupit někdy i k vyvození závěru z těchto knižních srovnávacích dílčích studií, jak se to ukázalo na příkladu některých knih a dokumentů, o nichž byly předneseny zprávy na některých konferencích, konaných právě zde v Olomouci, zejména na dílech Bartoloměje Paprockého z Hlohol (* 1540, + 27. 12. 1614 ve Lvově) v rámci jednoho fondu⁷ nebo na exjezuitského rakouského osvícence, knihovědce, literáta a básníka Michaela Denise (* 27. 9. 1729 Schörding, + 29. 9. 1800 Vídeň),⁸ Několik málo knih dokonce putovalo mezi fondy, jak to dokládají poznámky v nich. V knihovně NA patří mezi takto známé knihy zejména kniha zde již připomenutého piaristického historika a historiografa Mikuláše Adauka Voigta o životě známého příznivce piaristů, olomouckého biskupa Františka kardinála Ditrichštejna (1570–1636)⁹ s přívazkem dalšího, zde již v jiném exempláři uvedeno Voigtova díla o piaristech v českých zemích i v tehdejší Evropě.¹⁰

Řádně provedená revize pomůže i při plánování a samotném výkonu dalších návazných knihovnických prací. Byla tady již připomenuta konzervátorská a restaurátorská péče o fondy. Právě na základě revizí a jim podobných činností lze určit, které z knih tuto péči potřebují nejvíce, a předat tak alespoň několik knih ročně k pravidelnému ošetření na 10. oddělení NA. Je možné též ihned při revizi provést vlastními silami některé jednoduché mechanické opravy dokumentů a navrhnout některé z nich k cílené desinfekci. Periodické a cíleně prováděné revize umožňují také získání určitého nadhledu při orientaci v celkovém složení knihovny obsahující historické knižní fondy, zejména pokud je doplňují staré tisky různé provenience a lze je v rámci možností porovnávat s některými dalšími dosud digitalizovanými historickými fondy na národní, případně i na světové úrovni. Dovolí zodpovědně rozvážit, která část se k digitalizaci hodí, která by mohla být vhodná v blízké či vzdálenější budoucnosti, která případně nemusí být zatím digitalizována vůbec. Podobně pomáhá dobrá znalost i při katalogizaci, kdy je možno především katalogizovat zároveň i duplikáty, případně i varianty z jednotlivých fondů současně, čímž se vlastně dosáhne i určité racionalizace odborné činnosti v tomto směru.

⁷ Srv. BARTUŠEK, V.: *Vlastníci starých knih historických knižních fondů knihovny Státního ústředního archivu v Praze*. PHVKF 2004, s. 87–96.

⁸ Viz BARTUŠEK, V.: *Nad dílem rakouského osvícenského knihovníka a bibliografa Michaela Denise (podle exemplářů z Národního archivu)*. PHVKF 2006, s. 215–222.

⁹ Kniha *Leben Frantz Fürsten und Kardinals von Ditrichstein...*, vytištěná v Lipsku 1792, 76 s., je v současné době uložena na signatuře Knih. A I V 361.

¹⁰ *950 Gedanken über die Piaristen Verfassung und Lehrart...*, jejímž autorem byl anonymně piarista P. Adaukt Voigt v roce 1787 – 2. exemplář na sg. Knih. A I V 361.

Systematické rozvržení a plánování jednotlivých revizí se promítá do sestavování plánu roční činnosti knihovny. Např. v případě, že jde o včasné sladění termínu revize s přestěhováním fondů do nového, ve většině případů lepšího prostředí. Vhodné je provádět revizi i při personálních změnách ve správě jednotlivých historických fondů, případně lze doporučit přehlédnout fond před rekatalogizací, při provádění hromadné desinfekce, některých konzervačních zásazích apod. Nelze zanedbat ovšem ani časové termíny, které vycházejí z požadavku pravidelných revizí fondu na základě příslušných právních směrnic a ustanovení vydávaných v tomto směru zřizovateli knihovny, např. v obdobích zvýšené kriminality a z důvodu častějšího výskytu krádeží v archivech.

Revize knihovního fondu nemusí být vlastně ani zdánlivě formálním úředně-hospodářským úkonem. Může nám přinést kromě svého nejvlastnějšího hospodářsko-správního významu i takové druhy informací a pohledů na knihovní fondy, které bychom vlastně v tomto ohledu ani nečekali. V knihovně NA jsme tak mohli v praxi využít i některých podnětů přímo z těchto olomouckých konferencí o problematice historických a vzácných knižních fondů, zejména poznatků z průzkumů fondů z hlediska jejich ochrany a konzervování pro konkrétní postupy v rámci naší revizní a kontrolní činnosti. Nově získané poznatky z revizní a prověřkové činnosti nám v budoucnu usnadní i plánování katalogizace nebo provádění konzervačních a restaurátorských opatření. Podařilo se nám podchytit i některé soubory, s nimiž bude třeba v budoucnu po ověření pracovat jako se samostatnými celky, našli jsme podněty pro možnosti dalších konkrétních výzkumů, jejichž výsledky bude možné i v další budoucnosti na těchto olomouckých seminářích při poznávání starých a vzácných knihovních fondů prezentovat.

Příloha č. 1.

Nejčastější typy poškození starých tisků
(slouží jako úvodní vysvětlivky pro kontrolu fyzického stavu starých tisků v knihovně B NA)

ALARMUJÍCÍ STAV A!

Desky nutné - ! DN*

POŠKOZENÍ VAZBY

- 1) Blok šití - bš
- 2) Blok přetrhané vazy - bpv
- 3) Blok prasklá drážka - bpd
- 4) Blok uvolněné listy jednotlivé - bul
- 5) Blok uvolněné složky - bus
- 6) Desky oddělené - do
- 7) Desky ztráta přední - dzp
- 8) Desky ztráta zadní - dzz
- 9) Desky prasklé - dpr
- 10) Desky poškozené - dp
- 11) Desky částečná ztráta - džz
- 12) Potah potrhaný - pp
- 13) Potah ztráta - poz
- 14) Potah ztráta hřbetníku - hřbet
- 15) Potah, potrhaný hřbet - ph
- 16) Rohy - ro
- 17) Ztracené nárožnice - zn 1...
- 18) Ztracené spony - zz 1...
- 19) Vazba dřívější opravy - vdřo
- 20) Desky uvolněné, někdy spojeno s naprasklou drážkou - du*
- 21) Měkké desky z původních sešitů odštířené - u*
- 22) *Ztracené tkanice - ZTK*

POŠKOZENÍ PAPÍRU

- 1) Papír lámavý, se ztrátami - pl
- 2) Papír trhliny - ptr (!)
- 3) Papír ohnuté rohy - por (!)
- 4) Papír zmačkané listy - zml (!)

- 5) Papír znečištěný - pz
- 6) Papír poškozený živočichy - pož
- 7) Papír plesnivý - pap
- 8) Papír, propadlý tisk (inkoust) - propt (i)
- 9) Papír dřívější opravy - pdřo
- 10) Zahnědlý papír, někdy neustoupil ani po opravě, jindy náběh na vypadávání písma - z, zahň.*
- 11) *nerozřezáno - nerozř.*

ZVLÁŠTNOSTI, KTERÝCH JE TŘEBA SI PŘI REVIZI VŠIMNOUT (např. iluminací) – popsány v poznámkách

Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 1998. Sborník z 7. Odborné konference Olomouc, 14.-15. října 1998, Brno 1999, s. 142 (příloha 1 k článku Vnoučka - průzkum knihovny františkánského kláštera v Moravské Třebové)
Konzultováno dne 11. 7. 05 s paní Ing. Paulusovou

* Upraveno podle zjištěného stavu po kontrole 29. 7. 2005 - Václav Bartůšek